

ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ: ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΛΑΘΟΣ

Πάνος Κορφιάτης,
Αναλυτής Επιχειρησιακών Δεδομένων στον τομέα
της Ασφάλισης πρώην Ειδικός Γραμματέας ΣΕΠΕ

ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ: ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΛΑΘΟΣ

Πάνος Κορφιάτης,
Αναλυτής Επιχειρησιακών Δεδομένων στον τομέα
της Ασφάλισης πρώην Ειδικός Γραμματέας ΣΕΠΕ

Ιανουάριος 2021

Το αναπτυξιακό σχέδιο της ελληνικής κυβέρνησης που έγινε ευρύτερα γνωστό ως έκθεση Πισσαρίδη (βλ. «Σχέδιο Ανάκαμψης για την ελληνική Οικονομία») ή, όπως το ίδιο περιγράφει τον εαυτό του, συνιστά «ένα συνεκτικό σχέδιο ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία» με σκοπό «να επιτευχθεί ισχυρή ανάπτυξη μεσοπρόθεσμα» και «να οδηγήσει σε υψηλότερη ευημερία για τα νοικοκυριά»¹. Η φιλοδοξία λοιπόν του ίδιου του κειμένου, η φύση των ζητημάτων που διαπραγματεύεται αλλά και ο μεσοπρόθεσμος χαρακτήρας του -που υπερβαίνει το χρονικό ορίζοντα της εντολής της παρούσας κυβέρνησης- επιβάλλουν να συζητηθεί δημόσια και εξαντλητικά.

Παρά την αξιοσημείωτη απροθυμία της κυβέρνησης και μεγάλης μερίδας των ΜΜΕ να καταστήσουν την αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας αντικείμενο ουσιαστικού και επαρκούς δημόσιου διάλογου, στο παρόν θα επιχειρηθεί η αποτίμηση των εκτιμήσεων και των προτάσεων πολιτικής του ως προς τα βασικά ζητήματα της εργασίας.

Το πεδίο των εργασιακών σχέσεων είναι προφανώς εξαιρετικής σημασίας. Αφορά στη ζωή, στο εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο, καθώς και στο επίπεδο δικαιωμάτων της κοινωνικής πλειοψηφίας. Στην προκείμενη περίπτωση, όμως, είναι σημαντικό για έναν επιπλέον λόγο, είναι το ζήτημα πάνω στο οποίο γίνεται πρόδηλη η ιδεολογικοπολιτική μονομέρεια της προσέγγισης της Επιτροπής που συνέταξε το Σχέδιο.

Μια κριτική προσέγγιση, για να είναι δίκαιη, είναι αναγκαίο να επιχειρήσει να αναμετρηθεί με τη συλλογιστική του κειμένου, τις διαπιστώσεις για τα προβλήματα και τις αίτιες τους, τις αντιφάσεις και τις αποσιωπήσεις και φυσικά τις απαντήσεις που δίνει. Η συγκεκριμένη προσέγγιση επικεντρώνεται σε δύο βασικούς άξονες που το ίδιο το κείμενο εντοπίζει ως κεντρικούς στην προβληματική του: το επίπεδο δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και η ελλιπής ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις. Επιπρόθετα, προχωρά σε δύο αναφορές πιο περιορισμένης έκτασης και χαμηλότερης ιεράρχησης, για την άτυπη οικονομία και τον κατώτατο μισθό.

Η επισφάλεια της συζήτησης για τις δεξιότητες

Η «υστέρηση δεξιοτήτων» του εγχώριου εργατικού δυναμικού ιεραρχείται από το Σχέδιο ως η πλέον επείγουσα πρόκληση, καθώς θεωρείται μια από τις δύο βασικές αιτίες της χαμηλής παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας. Στην ανάλυση των αιτιών αυτής της υστέρησης ωστόσο παραλείπεται ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα της τελευταίας δεκαετίας στη χώρα, το brain drain. Η παράλειψη αυτή είναι καθοριστικής σημασίας εξαιτίας των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών του μεταναστευτικού κύματος της τελευταίας δεκαετίας. Αν και το μέγεθος του brain drain δεν μπορεί να αποτυπωθεί με ακρίβεια -οι εκτιμήσεις κυμαίνεται ανάμεσα στις 250.000 με 500.000 - εντούτοις αφορά σε ποσοστό 70% κατόχους τουλάχιστον τριτοβαθμίου τίτλου σπουδών². Παρά το ότι χώρα μεγάλη συζήτηση γύρω από την όλη συλλογιστική περί υστέρησης δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού προξενεί εντύπωση πως δεν γίνεται καμία αναφορά στο πως αυτό μπορεί να επηρεάζεται από το ότι το 10-15% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας με υψηλό μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες έχει μεταναστεύσει.

Η παράλειψη αυτή δεν είναι τυχαία. Η μαζική μετανάστευση είναι συνέπεια κυρίως των πολιτικών λιτότητας και της απορρύθμισης της εργασίας. Μια τέτοια διαπίστωση που θα έφερνε στην επιφάνεια το ότι η επιλογή να βασιστεί το οικονομικό μοντέλο της χώρας στο χαμηλό μισθολογικό κόστος και στην υποβάθμιση των εργασιακών δικαιωμάτων έχει αντίκτυπο στην παραγωγικότητα και το επίπεδο δεξιοτήτων. Μια τέτοια συσχέτιση όμως είναι εκτός της οπτικής του Σχεδίου.

Το πως η λεγόμενη έκθεση Πισσαρίδη χαρακτηρίζεται από μια έντονη ιδεολογική τοποθέτηση διαφωτίζει και την αμηχανία με την οποία η ίδια μεταχειρίζεται τις διαπιστώσεις της. Αρκούν δύο στοιχεία που εντοπίζει η έκθεση αλλά ακριβώς λόγω της τοποθέτησής της αδυνατεί να τα ερμηνεύσει ή να τα εντάξει στη συλλογιστική της: Πρώτον, το αντιφατικό εύρημα πως παρόλο το έλλειμμα δεξιοτήτων που εντοπίζεται «το 28% των απασχολούμενων στην Ελλάδα έχουν υψηλότερο επίπεδο δεξιοτήτων από αυτό που απαιτείται για την άσκηση της εργασίας τους³». Δεύτερον, η διαπίστωση πως «η κατάρτιση που

ξεκινά με πρωτοβουλία των εργαζομένων είναι επίσης περιορισμένη... καθώς η απόδοση της επένδυσης είναι αβέβαιη»⁴. Και στις δύο περιπτώσεις οι αντιφάσεις και οι αποσιωπήσεις της λογικής του κειμένου γίνονται εμφανείς. Ένας απόφοιτος ΑΕΙ που δουλεύει με αποδοχές λίγο υψηλότερες από το βασικό, ασκώντας πληθώρα καθηκόντων και αδυνατώντας να καταβάλει τα δίδακτρα για να κάνει μεταπτυχιακό σίγουρα θα μπορούσε να εξηγήσει καλύτερα τα παραπάνω σημεία.

Επιπροσθέτως, η όλη αντιμετώπιση του ζητήματος της σχέσης εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων παραγνωρίζει ένα βασικό δεδομένο. Ο υψηλός βαθμός προσαρμογής στις απαιτήσεις της σύγχρονης οικονομίας συνδέεται άμεσα με το υψηλό επίπεδο δαπανών στη δημοσία εκπαίδευση. Οι τέσσερις από τις πέντε πρώτες χώρες της Ευρώπης στους σχετικούς δείκτες δεξιοτήτων του ΟΟΣΑ που επικαλείται η λεγόμενη έκθεση Πισσαρίδη, δαπανούν από δημόσιους πόρους σταθερά πάνω από το 5% του ΑΕΠ για την εκπαίδευση⁵. Παρόλα αυτά το βασικό συμπέρασμα της Επιτροπής είναι η πλήρης ιδιωτικοποίηση της κατάρτισης και όχι η δημιουργία ενός ισχυρού δημόσιου συστήματος εκπαίδευσης – με την ανάλογη χρηματοδότηση και με την αναγκαία επέκταση του ρόλου του και στον τομέα της κατάρτισης.

Ευελιξία, η λύση για κάθε πρόβλημα

Η επίκληση της ευελιξίας ως επιθυμητό βασικό χαρακτηριστικό των εργασιακών σχέσεων στο αναπτυξιακό σχέδιο δεν αφήνει περιθώριο για παρερμηνείες. Αν και διατυπωμένη προσεκτικά και με κάποια πολιτική σκοπιμότητα, η διαπίστωση ότι «οι μεταρρυθμίσεις της προηγούμενης δεκαετίας αύξησαν σημαντικά την ευελιξία της αγοράς εργασίας και βοήθησαν την επίτευξη ετήσιας αύξησης της απασχόλησης κατά 1,2% την περίοδο 2013-2019»⁶ επιβεβαιώνει ότι η προβληματική του Σχεδίου αναγνωρίζει τον εαυτό της ως συνέχεια των «μεταρρυθμίσεων» της περιόδου του πρώτου μνημονίου 2010-14.

Σε αυτό το πλαίσιο, η πρόταση για εξορθολογισμό των υποχρεώσεων υποβολής στοιχείων από τις επιχειρήσεις και μείωση του κόστους των υπερωριών στην ουσία συμπυκνώνει το αίτημα για την ακύρωση της πολιτικής της περιόδου 2015-19 να αμφισβητήσει τη μνημονιακή στρατηγική για την εργασία.

Η ηλεκτρονική δήλωση των υπερωριών αποτέλεσε κρίσιμο βήμα για την επιβολή κανόνων στα ωράρια των εργαζομένων και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους στην πράξη. Ο πρώτος απολογισμός εφαρμογής του μέτρου έδειξε πως οι ώρες και εργαζόμενοι που δηλώνονταν - και άρα πληρώνονταν- υπερδιπλασιάστηκαν. Αναδεικνύεται έτσι τόσο ο εκτεταμένος βαθμός μη συμμόρφωσης των επιχειρήσεων στο πρότερο καθεστώς όσο και το γεγονός ότι ο νέος τρόπος δήλωσης δεν μείωσε αλλά αντίθετα αύξησε κατακόρυφα τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων.

Το ότι η Επιτροπή επιλέγει σε αυτήν την περίπτωση να μην αντιμετωπίσει ως πρόβλημα την παραβατικότητα δεν μπορεί να αποδοθεί σε άγνοια. Μόνο το πολύ πρόσφατο διάστημα δύο έρευνες κατέδειξαν το μέγεθος της απορρύθμισης του χρόνου εργασίας. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ⁷ το 73% των απασχολούμενων σε όλους τους κλάδους εργαζόταν υπερωριακά ενώ σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του Ινστιτούτου Νίκος Πουλαντζάς⁸ το 35,1% των εργαζομένων δήλωσε πως ο εργοδότης τους παραβίασε την εργατική νομοθεσία σε σχέση με το ωράριο τους τον τελευταίο χρόνο.

Προφανώς η θέση αυτή είναι αποτέλεσμα άρρηκτης μεν αλλά ιδιαίτερα εμφανούς στα αποτελέσματα της ιεράρχησης. Η ευελιξία θεωρείται πρωτεύον στόχος, περισσότερο από την προστασία των εργαζομένων. Η συνέπεια με την οποία ακολουθείται αυτή η ιεράρχηση διαπέρνα όλη την επιχειρηματολογία για το ζήτημα. Το επιχείρημα δε της δυσκολίας υποβολής στοιχείων πέρα από μη βάσιμο⁹ είναι βαθιά δηλωτικό των προτεραιοτήτων. Ένας εργαζόμενος μπορεί να δουλεύει σχεδόν καθημερινά απλήρωτες υπερωρίες, αλλά σύμφωνα με το Σχέδιο η υιοθέτηση μέτρων για την προστασία του οδηγεί στον περιορισμό της επιχειρηματικής δραστηριότητας, επιβαρύνοντας την προφανώς με τον ελάχιστο χρόνο που απαιτείται για τη δήλωση του χρόνου εργασίας. Την ίδια στιγμή η δεν λαμβάνεται υπόψη ότι κάνοντας ακόμη πιο φθηνή για τις επιχειρήσεις την υπερωριακή απασχόληση και ξανανοίγοντας παράθυρα για την κατάχρησή της, λειτουργεί ανασχετικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Τέλος, ο εντοπισμός περιορισμών στη δυνατότητα μιας επιχείρησης να μεταβάλλει τον αριθμό εργαζομένων σε ένα εργασιακό τοπίο που έχει περιοριστεί ριζικά ήδη από την περίοδο 2010-14 τόσο η προστασία των εργαζομένων από την απόλυση

όσο και το ύψος της αποζημίωσης απόλυσης δεν δηλώνει τίποτα άλλο από μια μεταφυσική πίστη στη συμπίεση των εργασιακών δικαιωμάτων ανεξάρτητα από τα πραγματικά δεδομένα. Πόσο μάλλον όταν ένα από τα πρώτα μέτρα της κυβέρνησης στα εργασιακά ήταν η κατάργηση της αιτιολόγησης των απολύσεων τον Αύγουστο του 2019. Το ότι το ίδιο το κείμενο δεν γίνεται πιο συγκεκριμένο στην πρόταση του δείχνει τον ιδεολογικό χαρακτήρα αυτής της θέσης.

Μιλώντας για την άτυπη εργασία, ξεχνώντας την εργοδοτική παραβατικότητα

Η προσέγγιση στο φαινόμενο της «άτυπης εργασίας» υιοθετεί πλήρως την άποψη πως αυτό οφείλεται κατά βάση στα αυξημένα διοικητικά και φορολογικά βάρη. Ταυτόχρονα, θεωρεί πως περιορίζεται κατά κύριο λόγο σε πολύ μικρές και μη ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Οι θέσεις αυτές δεν λαμβάνουν υπόψη τους την πραγματικότητα στην αγορά εργασίας όπου η διαφοροποίηση της παραβατικότητας ανάμεσα σε μεγάλες και μικρές επιχειρήσεις δεν αφορά τόσο τη συχνότητα εμφάνισης τέτοιων φαινομένων αλλά τα χαρακτηριστικά της. Παράλληλα απουσιάζει εντελώς αναφορά στη βασική αίτια για την ενίσχυση φαινομένων άτυπης απασχόλησης, την απορρύθμιση της αγοράς εργασίας και τη μείωση της διαπραγματευτικής δύναμης των εργαζομένων. Όπως τονίζεται και στην σχετική μελέτη του Eurofound «το μέγεθος της αδήλωτης εργασίας φαίνεται να είναι το αποτέλεσμα της έλλειψης ρύθμισης και όχι της υπερβολικής ρύθμισης. Κοινωνικά συστήματα στα οποία υπάρχει μεγαλύτερη παρέμβαση στην αγορά εργασίας και μηχανισμοί κοινωνικής προστασίας και αναδιανομής παρουσιάζουν σημαντική συσχέτιση με τη μείωση στο επίπεδο της αδήλωτης εργασίας»¹⁰.

Με αυτά τα δεδομένα δεν προκαλεί έκπληξη ότι στις προτάσεις αντιμετώπισης της άτυπης εργασίας απουσιάζει εντελώς η διάσταση της ενίσχυσης ή έστω της δράσης των ελεγκτικών μηχανισμών και της συντονισμένης κρατικής παρέμβασης στην αγορά εργασίας.

Κατώτατος μισθός, από τους τεχνοκράτες για τον κόσμο της εργασίας

Στο προσχέδιο της λεγόμενης έκθεσης Πισσαρίδη εξέλειπε εντελώς κάθε αναφορά στην πιο σημαντική παράμετρο των εργασιακών σχέσεων, στο ύψος του μισθού. Την θέση αυτής της απουσίας πήρε στο τελικό σχέδιο της Έκθεσης τη δεσμευτικότητα της πρότασης της επιτροπής εμπειρογνομόνων προωθείται η πλήρης εξουδετέρωση των κοινωνικών ανταγωνισμών που διαπερνούν τη διαμόρφωση του κατώτατου μισθού. Μια τέτοια πρόταση πέρα από προσχηματική -αφού η ίδια η σύνθεση και οι προσεγγίσεις των μελών μιας τέτοιας επιτροπής καθορίζουν και τα συμπεράσματα της- είναι και δηλωτική των προθέσεων για το ύψος του κατώτατου μισθού. Χαρακτηριστικό της νεοφιλελεύθερης αντίληψης είναι η εκχώρηση αποφάσεων σε «ειδικούς» που αποφασίζουν για κατεξοχήν κοινωνικά/πολιτικά ζητήματα -ζητήματα που αποτυπώνουν ή διαμορφώνουν κοινωνικούς και πολιτικούς συσχετισμούς με όρους αγωνιστικούς και όχι επιβολής- χωρίς να υπόκεινται σε καμία μορφή κοινωνικού ή πολιτικού ελέγχου, λαμβάνοντας δύσκολες για την κοινωνία αποφάσεις με την επίκληση της «επιστημονικότητας»/«ουδετερότητας», χωρίς κάποιας μορφής κοινωνική λογοδοσία. Προφανώς, μια τέτοια πρόταση προσβλέπει στην συνέχιση πολιτικών συμπίεσης του εργατικού κόστους, με την κυβέρνηση να επικαλείται την άποψη των ειδικών προκειμένου να μην αναλάβει η ίδια το κόστος των επιλογών της.

Η ιδεολογία ως επιστήμη ή επιστήμη ως ιδεολογία;

Για να διαπιστώσουμε το πόσο επιλεκτική μπορεί να είναι μια ιδεολογικά τοποθετημένη ανάγνωση των δεδομένων αρκεί να δούμε το εξής: Η ίδια η έκθεση παραδέχεται πως στο μάνατζμεντ η Ελλάδα «συγκεντρώνει τη χαμηλότερη βαθμολογία μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ και της ΕΕ στα στοιχεία του World Management Survey»¹¹. Ενώ όμως «οι χαμηλές επιδόσεις» των εργαζομένων εντοπίστηκαν ως κεφαλαιώδες πρόβλημα που χρειάζεται εντατική κατάρτιση για να αντιμετωπιστεί, τη διαπίστωση δεν ακολουθεί καμία εξήγηση ή πρόταση. Πόσο μάλλον όταν δεν συσχετίζεται καν το πως η «επίδοση» συνδέεται με χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας. Το απόλυτο διευθυντικό δικαίωμα, η υποεκπροσώπηση της εργασίας και η συχνή πρακτική κάθε πρόβλημα εταιρικής διακυβέρνησης να αντιμετωπίζεται μέσα από την εντατικοποίηση και την παράταση του χρόνου εργασίας, λειτουργούν σαν αντικίνητρα στην ανάπτυξη των ικανοτήτων διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, στοχοθεσίας και παροχής κινήτρων της διοίκησης .

Το αναπτυξιακό Σχέδιο αποτελεί μια επανάληψη νεοφιλελευθέρων συνταγών για την οικονομία και την εργασία. Δυστυχώς η διαπίστωση αυτή δεν αποτελεί κλισέ. Έπειτα από μια πραγματική κοινωνική καταστροφή την περίοδο 2010-14 και στα πρόθυρα μιας ανάλογης κοινωνικής κρίσης, το αναπτυξιακό σχέδιο της κυβέρνησης όχι μόνο δεν αξιολογεί τα αποτελέσματα των πολιτικών απορρύθμισης της εργασίας αλλά τις επαναφέρει. Η προσέγγιση αυτή δεν προβληματίζεται ούτε από τις αντιφάσεις της ούτε από την έλλειψη επαφής με την πραγματικότητα των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα. Η ιδεολογία απάντα πολλά, αλλά όχι όλα. Για να αντιληφθούμε το τι ακριβώς απάντηση επιχειρεί να δώσει το Σχέδιο επιβάλλεται να τη δούμε υπό το φως τόσο μιας εγχώριας όσο και μια διεθνούς προβληματικής.

Ένα αδύνατο δίλλημα; Η μετάβαση στην 4η Βιομηχανική Επανάσταση και η υποτίμηση της εργασίας

Η περίοδος 2010-14 υπήρξε καταλυτική για τη χώρα μας γιατί διαμόρφωσε ένα νέο πολιτικό-κοινωνικό συνασπισμό και μια νέα μεθοδολογία. Κάτω από το καθεστώς της χρεωκοπίας που αποτελούσε απόδειξη της αποτυχίας της εγχώριας ελίτ να ανταπεξέλθει στη διαχείριση της εξουσίας, αναδείχθηκε η συνταγή της ενοποίησης των τότε κυριάρχων πολιτικών δυνάμεων κάτω από ένα πρόγραμμα, το μνημόνιο, και μια στρατηγική επιλογή, την υποτίμηση της εργασίας. Η στρατηγική επιλογή αυτή επιλογή δεν σταμάτησε να είναι ενεργή. Αντίθετα συνεχίζεται, ακολουθώντας την συνταγή της λογικής που εισήγαγε το ΔΝΤ: τα προβλήματα που δημιουργεί ο νεοφιλελευθερισμός λύνονται με ένταση των νεοφιλελεύθερων «μεταρρυθμίσεων».

Από την άλλη, η ανάγκη να ακολουθήσει η χώρα την 4η Βιομηχανική Επανάσταση δημιουργεί μια ιδιαίτερη πρόκληση. Κάθε στρατηγική «μετάβασης στην ψηφιακή εποχή» έχει να αντιμετωπίσει ένα διπλό πρόβλημα: μια σύγχρονη οικονομία απαιτεί εργαζομένους με υψηλό γνωστικό επίπεδο και καθιστά την εργασία βασικό παραγωγικό συντελεστή. Την ίδια στιγμή όμως η μετάβαση αυτή δεν διεξάγεται σε ένα ουδέτερο πεδίο αλλά λαμβάνει τα χαρακτηριστικά που της δίνει ο κοινωνικός συσχετισμός δυνάμεων. Με άλλα λόγια, βρισκόμαστε μπροστά σε δύο αντιφατικές απαιτήσεις. Από τη μια είναι αναγκαία η ενίσχυση των τεχνικών ικανοτήτων και των γνώσεων του μεμονωμένου εργαζομένου κάτι που ενδυναμώνει τη διαπραγματευτική δύναμή του και από την άλλη δεν πρέπει να αμφισβητηθεί

ο συσχετισμός δύναμης που επιτάσσει την εδραίωση χαμηλής εισοδηματικής βάσης για την πλειονότητα των εργαζόμενων. Παρά τους πολλούς τρόπους διαχείρισης αυτής της αντίφασης¹² διεθνώς η ελληνική περίπτωση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Στην Ελλάδα, ο εξαιρετικά αρνητικός συσχετισμός για την εργασία ειδικά την τελευταία δεκαετία έχει οδηγήσει σε ένα μοντέλο κακών εργασιακών σχέσεων και φθηνής εργασίας που δεν ενθαρρύνει επενδύσεις στην παραγωγικότητα, στερεί κίνητρα και πόρους από τους εργαζομένους για να αναβαθμίσουν τις γνώσεις τους και δημιουργεί ένα φαύλο κύκλο θέσεων εργασίας χαμηλών αποδοχών και προσόντων. Συνεχίζοντας μια πολιτική υποβάθμισης της εργασίας διαιωνίζεται η καταστροφή ανθρώπινου κεφαλαίου και η αναπαραγωγή ενός οπισθοδρομικού οικονομικού μοντέλου χωρίς δυνατότητα διαφυγής. Επικαλούμενη την χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας η Έκθεση Πισσαρίδη εισηγείται ακριβώς τις πολιτικές αυτές που δημιουργούν ένα οικονομικό μοντέλο ανάλογο των περιφερειακών χώρων των δεκαετιών '80-'90.

Η διαφυγή που επιχειρεί η Έκθεση -διαρκής κατάρτιση με όρους αγοράς από ιδιωτικούς παρόχους- συμπυκνώνει όλες τις αδυναμίες της λογικής της. Οι εργαζόμενοι πρέπει να καταρτιστούν χωρίς όμως να έχουν το επίπεδο γνώσεων που θα τους καταστήσει περισσότερο του επιθυμητού ισχυρούς στην αγορά εργασίας, αφού αυτό που προκρίνεται δεν είναι η απόκτηση ενός στέρεου γνωστικού υπόβαθρου αλλά τόσων δεξιοτήτων όσες επιτάσσουν οι τρέχουσες ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Η ίδια η κατάρτιση αντιμετωπίζεται αποκλειστικά σαν ένα ακόμα πεδίο κερδοφορίας, ενώ οι δύο πιο βασικοί παράγοντες για την επιτυχή μετάβαση στην ψηφιακή οικονομία, ένα σταθερό και ασφαλές πλαίσιο εργασιακών σχέσεων και ένα υψηλό επίπεδο δημόσιων επενδύσεων στην παιδεία απουσιάζουν πλήρως.

Υπάρχει εναλλακτική;

Μια απλή ανάγνωση του Σχεδίου θα αρκούσε για να διαπιστωθεί ένα ακόμα χαρακτηριστικό της ιδεολογικής του τοποθέτησης. Κάθε αναφορά στην εργασία συνδέεται με έναν αρνητικό προσδιορισμό, μια στρέβλωση ή ένα πρόβλημα. Το επίδικο λοιπόν σε σχέση με την εργασία έχει να κάνει με την αντιμετώπιση μιας εγγενώς προβληματικής κατάστασης.

Για μια κοινωνικά και πολιτικά ρεαλιστική απάντηση υπέρ του κόσμου της εργασίας, η απάντηση μπορεί να βρεθεί εκκινώντας από την αντίστροφη λογική. Πως δηλαδή θα υλοποιηθεί μια σύγχρονη πολιτική πρόταση ενδυνάμωσης του κόσμου της εργασίας. Η πρόταση αυτή πέρνα μέσα από τη διεκδίκηση και κατάκτηση περισσότερου χώρου και ελευθεριών στους τόπους δουλειάς, την ανασυγκρότηση της εκπροσώπησης της εργασίας σε κοινωνικό επίπεδο, και την ενδυνάμωση της συμμετοχής των εργαζομένων. Την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων μέσων για την άνοδο του επιπέδου των μισθών και τη διεύρυνση των εργασιακών δικαιωμάτων θεσμικά αλλά και στην πράξη. Κυρίως όμως προϋποθέτει την αναγνώριση του ρόλου του σημαντικότερου παραγωγικού συντελεστή που έχει παραμείνει στη χώρα, της εργασίας, ως κινητήριου μοχλού της ανάπτυξης.

¹ «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία», 2020 σ. 9

² Special Report ΣΕΒ «Πώς θα πάμε από το brain drain στο brain gain» σ.1 <https://www.sev.org.gr/vivliothiki-tekmiriosi/special-report-to-mellon-tis-ergasias/pos-tha-pame-apo-to-brain-drain-sto-brain-gain-17-fevrouariou-2020/>

³ «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία», 2020 σ. 143

⁴ «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία», 2020 σ. 151

⁵ Martin Sandbu «The economics of belonging», Princeton University Press, 2020 σ. 109

⁶ «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία», 2020 σ. 49

⁷ «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση Ετήσια Έκθεση 2020» ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2020, σ. 76

⁸ «Συνθήκες εργασίας στην Ελλάδα : Εμπειρίες και στάσεις γύρω από την αγορά εργασίας», Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς, 2020 σ. 86

⁹ Στο ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ υπάρχει η δυνατότητα υποβολής στοιχείων ακόμα και μέσω της χρήσης κινητού τηλεφώνου ή SMS.

¹⁰ Collin Williams, «Tackling undeclared work in 27 European Union Member States and Norway», 2013 Eurofound

¹¹ «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία», 2020 σ. 138

ΕΝΑ
Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ΕΝΑ Ινστιτούτο
Εναλλακτικών Πολιτικών
Ζαλοκώστα 8, 106 71 Αθήνα,
+30 210 364 7912

info@enainstitute.org
www.enainstitute.org

